

BEVEZETŐ

CSILLAG MÁRTON, HERMANN ZOLTÁN & SCHARLE ÁGOTA

A Közelkép fejezetei a középfokú oktatástól az első munkahelyekig tekintik át a fiatalok munkapiaci helyzetének főbb kérdéseit. A fejezetek részletezett-sége óhatatlanul egyenetlen: alaposabban tárgyaljuk azokat a kérdéseket, ahol korábbi kutatásokra tudtunk támaszkodni, és rövidebben azokat, amelyekről még nem, vagy alig készült kutatás. Néhány fejezet teljesen új eredményeket mutat be a Pénzügyminisztérium megbízására készült kutatás alapján.

Az 1. fejezet az elmúlt tizenöt év főbb trendjeit mutatja be az iskolázottság és a foglalkoztatás terén. A 2. fejezet az iskolában szerezhető kompetenciák és az iskolaválasztás, illetve a lemorzsolódás alakulását elemzi. A 3. fejezet azt vizsgálja, hogy milyen csatornákon keresztül szerezhetik meg első munkatapasztalataikat az iskolából kilépő fiatalok. A 4. fejezet a pályakezdés első nehézségeinek a későbbi életpályát érintő negatív hatásait, illetve azt vizsgálja, hogy az alacsony lokális munkaerő-kereslet és a magas ingázási költségek mennyiben járulnak hozzá a fiatalok munkanélküliségéhez. Az 5. fejezet azt mutatja be, hogy a fiatalok számára elérhető foglalkoztatáspolitikai eszközök és szolgáltatások mennyiben tudják enyhíteni vagy megelőzni a fiatalkori munkanélküliséget. A 6. fejezet rövid áttekintést ad a roma fiatalok iskolai és munkapiaci hátrányairól. A 7. fejezet azt járja körül, hogy milyen készségeket igényelnek a munkáltatók, hogyan értékeli a munkapiac a pályakezdő diplomások tudását, illetve mennyiben járulhatnak hozzá a munkahelyi vagy munka melletti képzések a hiányzó készségek pótlásához. Végül, a 8. fejezet a fiatalok foglalkozási és földrajzi mobilitásáról ad képet.

A növekvő foglalkoztatás és a nem dolgozó, nem tanuló fiatalok arányának csökkenése alapján úgy tűnik, hogy az iskolából a munkába lépés folyamata zökkenőmentes. A Közelképben bemutatott részletek alapján azonban ezt a kedvező képet nem elsősorban az átmenetet segítő intézmények olajozott működése magyarázza (lásd 3. és 5. fejezet). Inkább arról van szó, hogy – mivel a képzett munkaerő iránt nagy a kereslet – a képzettebb fiatalok többsége állami segítség nélkül is hamar el tud helyezkedni. Ugyanakkor a képzetlenek jelentős része bértámogatással vagy közmunkásként talál rövid távú munkalehetőséget. Az általános iskola nyolcadik osztályának elvégzése után (vagy még az előtt) lemorzsolódó fiatalok egy része a közfoglalkoztatásban vagy munka nélkül kallódik, és nem kap hathatós segítséget sem a tanulmányai befejezéséhez, sem az elsődleges munkaerőpiacra lépéshez.

Miközben a legalább érettségivel rendelkező munkavállalók iránti kereslet tovább nőtt,¹ a pályakezdő évjáratokban megállt az iskolázottság emelkedése (lásd 2.3. és 8.2. alfejezet). Ráadásul a közoktatást és a felsőoktatást érintő szakpolitikai lépések sem támogatják az általános készségek fejlesztését (pél-

¹ Erre utal az érettségizettek és a felsőfokú végzettségűek foglalkoztatási rátájának emelkedése (lásd a kötet statisztikai blokkjának 4.15. és 4.16. táblázatát).

dául az iskolázottsági korhatár csökkentése, lásd 2.5. és 6.2. alfejezet; a szakképzési reform, lásd 2.4. és 2.2. alfejezet; az államilag finanszírozott felsőoktatási helyek csökkentése).

A fiatalok munkapiaci helyzetének további javulása hosszabb távon két fronton is akadályokba ütközhet. Egyfelől, ahogy a kereslet eltolódik a nem kognitív készségek felé, a képzettnek számító pályakezdők egy része sem felel majd meg a munkáltatói igényeknek, az alacsonyabb végzettségűek esetében pedig ez fokozottan érvényesülhet (*Nedeloska–Quintini*, 2018, lásd még a 7.2. alfejezetet). Másfelől, azok a fiatalok, akik a fellendülés idején könnyen el tudtak helyezkedni, de alapkészségeik gyengék, a következő válság során vagy hosszabb távon a technológia fejlődése miatt elveszthetik munkájukat, de legálábbis kevésbé lesznek képesek alkalmazkodni a változásokhoz.² A meglévő kapacitásait tekintve, az állami foglalkoztatási szolgálat sem lesz képes nekik megfelelő segítséget adni a készségeik pótlásához és tartós munkába állásukhoz (5. fejezet). Még súlyosabban jelentkezhetnek ezek a problémák azon generációk esetében, amelyek majd egy esetlegesen kedvezőtlen gazdasági helyzetben lépnek a munkapiacra (4.1. és 4.2. alfejezet).

2 A gyengébb általános készségekkel rendelkező szakmunkás végzettségűek idősebb korukban nagyobb arányban kényszerülnek képzetlen foglalkozásokba, mint az érettségizettek (*Varga*, 2017), miközben a még friss szakismeretekkel rendelkező fiatalok között nincs ilyen különbség (8.1. alfejezet).

Hivatkozások

- NEDELKOSKA, L.–QUINTINI, G. (2018): Automation, skills use and training. OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 202. OECD Publishing, Paris.
- VARGA JÚLIA (2017) *Foglalkozási mobilitás Magyarországon*. Megjelent: *Fazekas Károly–Köllő János* (szerk.): Munkaerőpiaci Tükör, 2016. MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, Budapest, 160–168. o.